GENERALINIO ADVOKATO F. G. JACOBS IŠVADA,

pateikta 2005 m. birželio 30 d. [1]

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Hof van Beroep te Antwerpen* (Antverpeno apeliacinis teismas) pateikia keletą klausimų, susijusių su Bendrijos muitinės kodekso [2] 221 straipsnio aiškinimu.

2. Pagrindinė byla yra susijusi su reikalavimu dėl skolos muitinei išieškojimo. Ši skola atsirado 1992-1994 m., tačiau apie jos egzistavimą iki 1995 m., kai tapo akivaizdu, kad tam tikros prekės iš tikrųjų nepatenka į prekių, importuojamų neapmokestinant muito mokesčiu, kategoriją, nežinojo nei atsakingas muitinės tarpininkas, nei muitinė. Muitinės tarpininkas teigia, kad bent jau kai kuriais atvejais išieškoti negalima, nes apie skolą muitinei sudarančią pinigų sumą buvo pranešta pasibaigus terminui, ir (arba) kad nebuvo laikomasi tam tikrų procesinių reikalavimų.

3. Todėl, atsižvelgdamas į šiuos argumentus, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas iš esmės klausia:

— Ar pranešimas turi būti pateikiamas po to, kai pinigų suma įtraukiama į apskaitą, ar gali būti pateikiamas iki tokio įtraukimo?

— Jeigu skolininkui pranešama pasibaigus nustatytam trejų metų laikotarpiui, ar skola išnyksta, ar tik yra neišieškotina?

— Ar valstybė narė privalo nurodyti, kokiu būdu turi būti pateikiamas pranešimas? Jeigu tokio nurodymo nėra, kokius kriterijus turi atitikti pranešimas?

4. Vis dėlto vienas iš prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo klausimų yra susijęs su Muitinės kodekso taikymu *ratione temporis*; kai kuriais atvejais skola muitinei atsirado iki 1994 m. sausio 1 d., kai pradėtas taikyti Muitinės kodeksas, nors išieškojimo procedūra iki šios dienos nebuvo pradėta.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, p. 1).

Bendrijos muitų teisės aktai	
	8. 217 straipsnio 1 dalyje nustatyta:
5. Tiek šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose, tiek tuose teisės aktuose, kuriuos jie pakeitė, įtvirtintos nuostatos, reguliuojančios skolos muitinei išieškojimą išleidus prekes, t. y. muito rinkimą po to, kai atliekamos pirminės importo ar eksporto procedūros, sąlygojančios prievolės sumokėti tokį muitą atsiradimą.	„Kiekvieną importo muito arba eksporto muito sumą, sudarančią skolą muitinei (toliau – „muito suma"), muitinė apskaičiuoja tuojau pat, kai gauna reikiamus duomenis, ir įregistruoja ją apskaitos registruose arba bet kuriose kitose jiems lygiavertėse duomenų laikmenose (įtraukimas į apskaitą)."
	9. 218 ir 219 straipsniuose nustatomi įtraukimo į apskaitą terminai.
Muitinės kodeksas	
6. Bendrijos muitinės kodeksas buvo priimtas 1992 m. ir vienu, paprastesniu, išsamesniu ir nuoseklesniu normų rinkiniu pakeitė iki tol daugelyje reglamentų ir direktyvų įtvirtintas nuostatas. Pagal 253 straipsnį jis taikomas nuo 1994 m. sausio 1 dienos.	10. 220 straipsniu numatyti atvejai, kai (teisingai) į apskaitą įtraukiama pasibaigus terminams. Pagal 220 straipsnio 1 dalį:
7. VII antraštinės dalies 3 skyrius (217–232 straipsniai) yra pavadintas „Skolą muitinei sudarančios pinigų sumos išieškojimas". Šio skyriaus 1 skirsnis (217-221 straipsniai) susijęs su „Muito sumos įtraukimu į apskaitą ir pranešimu apie ją skolininkui".	„Jeigu skolą muitinei sudaranti muito suma nebuvo įtraukta į apskaitą vadovaujantis 218 ir 219 straipsniais arba jeigu ji buvo įtraukta į apskaitą nurodžius mažesnę už teisiškai privalomą sumokėti pinigų sumą, išieškotina muito suma arba papildomai išieškotina muito suma turi būti įtraukta į apskaitą per dvi dienas nuo tos dienos, kai muitinė sužinojo apie susidariusią padėtį ir galėjo

apskaičiuoti teisiškai privalomą sumokėti pinigų sumą bei nustatyti skolininką (paskesnis įtraukimas į apskaitą). <...>“

11. Bylai svarbiu laikotarpiu [3] 221 straipsnio 1 ir 3 dalyse buvo nustatyta:

„1. Įtraukus muito sumą į apskaitą, apie ją taikant atitinkamas procedūras turi būti pranešama skolininkui.

<...>

3. Pranešimas skolininkui nebegali būti pateikiamas pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo skolos muitinei atsiradimo dienos. Tačiau, jeigu priežastis, dėl kurios muitinė negalėjo apskaičiuoti tikslios teisiškai privalomos sumokėti pinigų sumos, buvo veiksmas, dėl kurio galėjo būti iškelta baudžiamoji byla, toks pranešimas gali būti pateikiamas ir pasibaigus nurodytajam trejų metų laikotarpiui, jeigu jį pateikti leidžia galiojančios nuostatos.“

3 — Pasibaigus šiai bylai svarbiam laikotarpiui 2000 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2700/2000 (OL L 311, 2000, p. 17) 3 dalis buvo pakeista naujomis 3 ir 4 dalimis.

Ankstesni teisės aktai

12. Iki tol, kol buvo pradėtas taikyti Muitinės kodeksas, panašios normos buvo įtvirtintos Tarybos reglamentuose (EEB) Nr. 1697/79 [4] ir Nr. 1854/89 [5]. Muitinės kodekso 251 straipsnio 1 dalimi nuo 1994 m. sausio 1 d. abu šie reglamentai buvo pripažinti netekę galios.

Reglamentas Nr. 1697/79

13. Kaip buvo konstatuota 1 straipsnio 1 dalyje, reglamentas nustatė sąlygas, kurioms esant kompetentingos institucijos išieškodavo dėl bet kurios priežasties iš asmens, privalančio sumokėti importo ar eksporto muitus už prekes, kurioms įforminta muitinės procedūra, sąlygojanti prievolės sumokėti tokius muitus atsiradimą, nepareikalautus muitus išleidus prekes.

4 — 1979 m. liepos 24 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1697/79 dėl importo arba eksporto muitų, nepareikalautų iš asmens, privalančio juos sumokėti už prekes, kurioms įforminta muitinės procedūra, sąlygojanti prievolės sumokėti tokius muitus atsiradimą, išieškojimo išleidus prekes (OL L 197, 1979, p. 1).

5 — 1989 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1854/89 dėl skolą muitinei sudarančių importo arba eksporto muitų sumų įtraukimo į apskaitą ir mokėjimo sąlygų (OL L 186, 1989, p. 1).

14. Pagal 1 straipsnio 2 dalies c punktą reglamento tikslais „įtraukimas į apskaitą“ reiškė „oficialų aktą, kuriuo tinkamai nustatoma importo ar eksporto muitų, kuriuos turi surinkti kompetentingos institucijos, suma“.

Reglamentas Nr. 1854/89

15. 2 straipsnyje buvo numatyta:

16. 1 straipsnio 1 dalyje buvo konstatuota, kad reglamentas susijęs su „skolą muitinei sudarančių importo arba eksporto muitų sumų įtraukimu į apskaitą ir mokėjimo sąlygomis“.

„1. Jeigu kompetentingos institucijos nustato, kad visa ar dalis teisiškai privalomos sumokėti importo ar eksporto muitų sumos už prekes, kurioms įforminta muitinės procedūra, sąlygojanti prievolės sumokėti tokius muitus atsiradimą, nebuvo pareikalauta iš asmens, privalančio sumokėti šią pinigų sumą, jos pradeda nesurinktų muitų išieškojimą.

17. 1 straipsnio 2 dalies c punktu „įtraukimas į apskaitą“ buvo apibrėžiamas kaip „muitinės atliekamas skolą muitinei sudarančios importo muitų arba eksporto muitų sumos įregistravimas buhalterinėse knygose arba bet kuriose kitose vietoj jų naudojamose duomenų laikmenose“.

Tačiau toks išieškojimas negali būti pradedamas pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo pradinės iš asmens, privalančio sumokėti muitus, pareikalautos pinigų sumos įtraukimo į apskaitą dienos arba, jeigu pinigų suma nebuvo įtraukta į apskaitą, nuo skolos muitinei, susijusios su tam tikromis prekėmis, atsiradimo dienos.

18. Pagal 2 straipsnio 1 dalį:

2. Išieškojimas pradedamas, kaip apibrėžta 1 dalyje, pranešant atitinkamam asmeniui apie importo ar eksporto muitų sumą, kurią jis privalo sumokėti.“

„Kiekvieną skolą muitinei sudarančią importo muitų arba eksporto muitų sumą (toliau — muito suma) muitinė apskaičiuoja tuojau pat, kai gauna reikiamus duomenis, ir įtraukia į apskaitą.“

19. 3 ir 4 straipsnių nuostatos iš esmės buvo analogiškos Muitinės kodekso 218 ir 219 straipsnių nuostatoms.

20. Pagal 5 straipsnį:

„Jeigu skolą muitinei sudaranti muito suma nebuvo įtraukta į apskaitą vadovaujantis 3 ir 4 straipsniais arba jeigu ji buvo įtraukta į apskaitą nurodžius mažesnę už teisiškai privalomą sumokėti pinigų sumą, išieškotina muito suma arba papildomai išieškotina muito suma turi būti įtraukta į apskaitą per dvi dienas nuo tos dienos, kai muitinė pastebėjo susidariusią padėtį ir galėjo apskaičiuoti teisiškai privalomą sumokėti pinigų sumą bei nustatyti asmenį, privalantį sumokėti šią pinigų sumą. <...>“

21. 6 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Įtraukus muito sumą į apskaitą, apie ją taikant atitinkamas procedūras turi būti pranešama ją sumokėti privalančiam asmeniui.“

Faktinės aplinkybės ir procesas

22. 1992 m. balandžio 9 d. – 1994 m. birželio 23 d., veikdama kaip muitinės tarpininkas kitos bendrovės vardu, *Molenbergnatie NV* (toliau – *Molenbergnatie*) keletą kartų deklaravo vaizdo kasetes importo į Belgiją iš Makao procedūrai.

23. Visais importo atvejais buvo pateiktas kompetentingų Makao institucijų išduotas „A formos kilmės sertifikatas“, todėl pagal bendrąją preferencinių muitų tarifų sistemą besivystančių šalių kilmės prekės nė vienu iš šių importo atvejų nebuvo apmokestintos muito mokesčiu.

24. Tačiau 1992 m. kovo mėn. Bendrijos misijos Makao atliktas tyrimas parodė, jog minėtos kasetės neatitinka reikalaujamų kilmės kriterijų, kad būtų galima taikyti tokį režimą.

25. Todėl – nors tik 1994 m. rugpjūčio 10 d. – Prekių kilmės komitetas [6] pranešė valstybėms narėms, kad šioms prekėms netaiko-

6 — Įsteigtas pagal 1968 m. birželio 27 d. Tarybos reglamento Nr. 802/68 dėl bendro prekių kilmės sąvokos apibrėžimo (OL L 148, p. 1) 12 straipsnį.

mas preferencinis muitų tarifas, o taikomas tiek importo, tiek antidempingo muitas kaip Kinijos kilmės prekėms.

26. 1995 m. vasario 27 d. Belgijos muitinė registruotu laišku informavo *Molenbergnatie* apie šią padėtį, tačiau nepateikė nuorodos į Muitinės kodeksą, o tik nustatė privalomą sumokėti importo ir antidempingo muitų sumą, iš viso atitinkamai 712 228 BEF ir 7 451 403 BEF.

27. Savo rašytinėse pastabose Belgija teigia, kad pinigų sumos buvo įtrauktos į apskaitą 1995 m. kovo 7 dieną. *Molenbergnatie* savo rašytinėse pastabose teigia, kad įtraukimo į apskaitą diena negali būti patvirtinta, nes Belgijos institucijos atsisako pateikti apskaitos dokumentą.

28. 1995 m. rugsėjo 29 d. muitinė išsiuntė *Molenbergnatie* pranešimą dėl šių pinigų sumų išieškojimo [7], aiškiai nurodydama, kad reikalavimas pateiktas pagal Muitinės kodekso 220 straipsnio 1 dalį.

7 — Kuriame importo muito suma buvo šiek tiek padidinta iki 712 243 BEF.

29. *Molenbergnatie* šį reikalavimą užginčijo, ir šiuo metu bylą nagrinėja *Hof van Beroep*, kuris prašo priimti prejudicinį sprendimą, pateikdamas šiuos klausimus:

„1. Ar Bendrijos muitinės kodekso 217–232 straipsniai taikomi išieškant iki 1994 m. sausio 1 d. atsiradusią skolą muitinei, kuri nebuvo išieškota ar pradėta išieškoti iki šios datos?

2. Teigiamai atsakius į pirmąjį klausimą, ar Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnyje nustatytas pranešimas visada turi būti pateikiamas po muito sumos įtraukimo į apskaitą, kitaip tariant, ar prieš išsiunčiant Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnyje nustatytą pranešimą visada muitai turi būti įtraukiami į apskaitą?

3. Ar pavėluotas pranešimas skolininkui apie muito sumą, t. y. pateiktas pasibaigus Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnio 3 dalies pradinėje redakcijoje nustatytam trejų metų terminui, nors per šį terminą muitinė iš esmės galėjo tiksliai nustatyti teisiškai privalo-

mo sumokėti muito sumą, užkerta kelią išieškoti skolą muitinei, panaikina šią skolą, ar sukelia kitokias teisines pasekmes?

4. Ar valstybės narės privalo nustatyti, kokiu būdu skolininkui turi būti pateikiamas pranešimas apie muito sumą, kaip įtvirtinta Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnyje? Teigiamai atsakius, ar valstybė narė, nenustačiusi, kokiu būdu skolininkui turi būti pateikiamas pranešimas apie muito sumą, kaip įtvirtinta Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnyje, gali įrodinėti, kad bet kuris (po įtraukimo į apskaitą) skolininkui pateiktas dokumentas, kuriame nurodyta muito suma, prilygsta Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnyje nustatytam pranešimui skolininkui apie privalomo sumokėti muito sumą, net jeigu šiame dokumente nenurodomas Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnis, ar kad tai yra pranešimas skolininkui apie privalomo sumokėti muito sumą?

30. *Molenbergnatie*, Belgija ir Komisija pateikė rašytines pastabas. Prašymų dėl posėdžio nebuvo pateikta, ir nė vienas posėdis nebuvo surengtas.

1 klausimas: Muitinės kodekso 217–232 straipsnių taikymas

31. Nėra abejonių, kad išieškant skolą muitinei, atsiradusią po 1994 m. sausio 1 d., gali būti taikomos tik Muitinės kodekso nuostatos.

32. Tačiau pirmaisiais šešiais atvejais, kai skola muitinei atsirado iki 1994 m. sausio 1 d., iškyla klausimas, ar skolos išieškojimą, pradėtą tik po 1994 m. sausio 1 d., reguliuoja ankstesni teisės aktai, ar Muitinės kodeksas.

33. Nagrinėjimas turi būti pagrįstas principu, kuriuo remiamasi nusistovėjusioje Teisingumo Teismo praktikoje, kad procesinės normos paprastai yra taikomos visiems jų įsigaliojimo metu nagrinėjamiems teisiniams ginčams, skirtingai nei materialinės teisės normos, kurios paprastai netaikomos aplinkybėms, kilusioms iki jų įsigaliojimo [8].

34. Belgija teigia, kad Muitinės kodekso 217–232 straipsniuose įtvirtintos tik mate-

8 — Žr. vieną iš paskutinių pavyzdžių – 2004 m. liepos 1 d. Sprendimą *Tsapalos ir Diamantakis* (sujungtos bylos C-361/02 ir C-362/02, Rink. p. I-6405, 19 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

rialinės teisės normos ir dėl šios priežasties jos netaikomos skolos muitinei, kuri atsirado importuojant iki 1994 m. sausio 1 d., atveju.

35. Tačiau *Molenbergnatie* bei Komisija nurodo sprendimą *Salumi*[9] ir mano, kad minėtuose straipsniuose įtvirtintos „ir procesinės, ir materialinės teisės normos, kurios sudaro neatsiejamą visumą, ir dienos, kurią jos įsigaliojo, atžvilgiu atskiros šios visumos nuostatos negali būti nagrinėjamos atskirai viena nuo kitos“[10]. Pagal šią teismo praktiką šie straipsniai turi būti aiškinami kaip netaikomi aplinkybėms, iškilusioms iki jų įsigaliojimo, nebent yra pakankamai aiškiai nurodyta, kad juos ketinta taikyti atgaline data[11], tačiau tokių nuorodų nėra nei minėtose, nei kitose Muitinės kodekso nuostatose.

36. Taigi remiantis abiem šiais požiūriais galima padaryti išvadą, kad aplinkybėms, iškilusioms iki 1994 m. sausio 1 d., Muitinės kodekso 217–232 straipsniai netaikomi.

37. Tačiau šalys nesutaria dėl to, kada susidarė atitinkamos faktinės aplinkybės.

38. Belgija ir Komisija laikosi nuomonės, kad „faktinės aplinkybės“ susidarė, kai atsirado skola muitinei už importą (šešiais atvejais iki 1994 m. sausio 1 dienos). *Molenbergnatie* teigia, kad „faktinės aplinkybės“ – tai išieškojimo procedūra, kuri prasidėjo, kai muito suma buvo įtraukta į apskaitą (visais atvejais po 1994 m. sausio 1 dienos).

39. Tačiau aš negaliu pritarti Belgijos teiginiams, kad visos aptariamos normos yra materialinės, ir nesutinku su *Molenbergnatie* bei Komisija dėl sprendime *Salumi* pateikto požiūrio taikymo šioje byloje.

40. Mano nuomone, pirmiausia ir svarbiausia, kad Muitinės kodekso 217–232 straipsniuose įtvirtintos normos yra daugiausia ir pakankamai aiškiai procesinės. Tik kelios iš šių normų susijusios su materialinėmis teisėmis ar pareigomis, ir – šiuo klausimu aš taip pat nepritariu Komisijai – nė vienos iš jų nėra 221 straipsnyje, su kuriuo susiję likę prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo klausimai. (Tiesa, jeigu į trečiąjį klausimą reikėtų atsakyti, kad skola išnyksta, tai reikštų materialinės teisės normos egzistavimą, tačiau aš nemanau, kad reikia taip atsakyti – žr. 73 punktą ir toliau).

9 — 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Salumi ir kt.* (sujungtos bylos 212/80–217/80, Rink. p. 2735, 6–12 punktai); žr. taip pat 1997 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Conserchimica* (C-261/96, Rink. p. I-6177, 14–22 punktai). Abu sprendimai buvo susiję su Reglamentu Nr. 1697/79.

10 — Sprendimo *Salumi* 11 punktas.

11 — Ten pat, 12 punktas.

41. Vien šis veiksnys gali būti laikomas pakankama priežastimi remtis įprastu principu ir šioje byloje netaikyti ankstesniuose teisės aktuose įtvirtintų procesinių normų.

42. Tačiau, be to, aš manau, kad sprendime *Salumi* pateiktas požiūris, pagal kurį tiek materialinių, tiek procesinių normų visuma turi būti aiškinama taip, lyg visos normos būtų materialinės, šioje byloje netaikytinas.

43. Pirma, mano nuomone, šiuo požiūriu apskritai turi būti remiamasi atsargiai. Jeigu juo būtų remiamasi per daug liberaliai, iškiltų pavojus sumenkinti pagrindinį skirtumą tarp naujų procesinių normų taikymo nagrinėjamiems teisiniams ginčams ir naujų materialinės teisės normų netaikymo iki jų įsigaliojimo iškilusioms aplinkybėms. Daugelis priemonių apima tiek materialines, tiek procesines normas, tačiau tik tuomet, kai abi šios normų rūšys yra neatsiejamai susijusios, taikytinas sprendime *Salumi* pateiktas požiūris.

44. Siekiant nustatyti, ar taip yra, nepakanka susijusias normas vertinti atskirai vieną nuo kitos; nustatant, ar procesiniai aspektai gali būti atskirai taikomi teisiniams ginčams, iškilusiems pagal ankstesnį režimą, naująsias normas taip pat reikia palyginti su šiuo ankstesniu režimu.

45. Šiuo atžvilgiu, mano nuomone, perėjimą nuo ankstesnių Bendrijos teisės aktų prie Muitinės kodekso galima atskirti nuo ankstesnio perėjimo nuo visiškai skirtingų nacionalinių normų rinkinio prie normas suvienodinusio Bendrijos reglamento, kaip buvo sprendime *Salumi* nagrinėtu atveju.

46. Reglamento Nr. 1697/79 įsigaliojimo metu nagrinėjamus teisinius ginčus reguliavo daugybė nacionalinių normų dėl išieškojimo išleidus prekes, ypač kiek tai susiję su pareiga pradėti išieškojimą ir laikotarpiais, per kuriuos turi būti išieškoma; dar nebuvo suderintos netgi normos dėl skolos muitinei atsiradimo [12]. Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas sprendimo *Salumi* 14 punkte, naujų Bendrijos normų taikymas tokiems teisiniams ginčams galėjo būti nepagrįstai skirtingo požiūrio į sandorius, įvykdytus panašiomis aplinkybėmis, priežastis (atsižvelgiant į nacionalinės praktikos skirtumus nagrinėjant teisinius ginčus) ir pažeisti lygybės bei teisingumo principus.

12 — Tai buvo padaryta 1979 m. birželio 25 d. Tarybos direktyva 79/623/EEB dėl nuostatų, įtvirtintų įstatymais, reglamentais ar administraciniais veiksmais ir susijusių su skola muitinei, suderinimo (OL L 179, 1979, p. 31). Ši direktyva į nacionalinę teisę buvo perkelta iki 1982 m. sausio 1 dienos.

47. Taip nėra nagrinėjamu atveju, nes iki 1994 m. galioję teisės aktai ir procesas buvo vienodi visoje Bendrijoje, o šiuo metu jie Muitinės kodeksu yra labai dideliu mastu paprasčiausiai konsoliduoti. Šiomis aplinkybėmis aš nematau būtinybės nukrypti nuo bendresnio principo ir vertinti, kad Muitinės kodekso 217–232 straipsniai sudaro neatsiejamą visumą, kurios procesiniai elementai negali būti taikomi jų įsigaliojimo metu nagrinėjamiems teisiniams ginčams. Net jeigu šie elementai skiriasi nuo anksčiau galiojusių procesinių normų, jų taikymas *ex nunc* nesukelia jokių kolizijų, nes jie veikia suderintoje ir iš esmės nepasikeitusioje srityje. Galima dar kartą pabrėžti, kad nagrinėjama byla susijusi su 221 straipsnio nuostatomis, kurios yra išimtinai procesinės.

48. Jeigu nagrinėjamoje byloje būtų pasiremta požiūriu, pateiktu sprendime *Salumi*, iškiltų dar daugiau problemiškų ar nelauktų išvadų.

49. Pavyzdžiui, šešiolika iš dviejų šimtų penkiasdešimt trijų Muitinės kodekso straipsnių būtų išskirti kaip sudarantys atskirą, neatsiejamą visumą, nors jie sudaro du iš penkių skyrių titulinės dalies dėl skolos muitinei, kuri pati aiškiai sudaro nuoseklią visumą, kodekse, kuris buvo specialiai parengtas kaip vientisas teisės normų rinkinys. Toks dalijimas nėra nei lengvas, nei pageidautinas.

50. Nagrinėjamoje byloje ir tikriausiai bet kurioje kitoje galimoje byloje dėl nagrinėjamų teisės aktų tai taip pat reikštų procesinių galios netekusios priemonės nuostatų atgaivinimą, siekiant jas taikyti pripažinimo netekusiomis galios metu dar nenagrinėjamiems teisiniams ginčams ir aplinkybėms, apie kurių iškilimą dar nebuvo žinoma. Toks rezultatas neabejotinai nepatenka į teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių reikalavimų apimtį ir netgi gali būti vertinamas kaip prieštaraujantis šiems reikalavimams. Jeigu naujos procesinės taisyklės paprastai taikomos nagrinėjamiems teisiniams ginčams, jos turi *a fortiori* būti taikomos teisiniams ginčams, kurie dar nėra iškilę.

51. Galiausiai pažymėčiau, kad sprendimu *Nyderlandai prieš Komisiją* [13] Teisingumo Teismas nagrinėjo keletą Muitinės kodekso nuostatų, įskaitant šioje byloje nagrinėjamą 221 straipsnį, kartu su jas atitinkančiomis nuostatomis ankstesniuose teisės aktuose. Leisdamas suprasti, kad procesinės normos turi būti taikomos teisiniams ginčams, nagrinėjamiems 1994 m. sausio 1 d., ir kad materialinės teisės normos neturi būti taikomos atgaline data, Teisingumo Teismas nesirėmė požiūriu, pateiktu sprendime *Salu-*

13 — 2003 m. kovo 13 d. Sprendimas (C-156/00, Rink. p. I-2527; žr. ypač 35, 36 ir 62–67 punktus).

mi, o kiekvieną normą vertino atskirai. Nors sprendime tokio vertinimo priežastys nepateikiamos, galima spėti, kad su tuo susijusios aplinkybės, panašios į tas, kurias išdėsčiau aš.

52. Todėl manau, kad atsakymas į prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo pirmąjį klausimą turi būti toks: Bendrijos muitinės kodekso 217–232 straipsniuose įtvirtintos procesinės taisyklės taikomos skolos muitinei, atsiradusios iki 1994 m. sausio 1 d., išieškojimui; materialinės teisės normos netaikomos aplinkybėms, atsiradusioms iki jų įsigaliojimo.

53. Kadangi visos likusiuose klausimuose minimos normos yra, bent jau šio nagrinėjimo tikslais, procesinės, turi būti taikomas Muitinės kodekso 221 straipsnis. Vis dėlto nagrinėdamas šiuos klausimus aš vertinsiu ir šią nuostatą, ir ankstesnius teisės aktus.

2 klausimas: Įtraukimo į apskaitą ir pranešimo skolininkui eiliškumas

54. Antrasis prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo klausimas susijęs su eiliškumu.

55. Bet kuriuo atveju tiek pagal ankstesnius, tiek pagal dabartinius teisės aktus, kai paaiškėja, kad skola muitinei atsirado, tačiau nebuvo įtraukta į apskaitą, ji turi būti įtraukta į apskaitą per dvi dienas nuo tos dienos, kai muitinė nustatė pinigų sumą ir skolininką [14] ir nedelsdama apie tai pranešė skolininkui [15]. Tačiau toks pranešimas negalioja, jeigu jis pateikiamas praėjus daugiau nei trejiems metams nuo skolos muitinei atsiradimo dienos [16]; anksčiau senaties terminas buvo treji metai nuo „įtraukimo į apskaitą“, kaip apibrėžta Reglamente Nr. 1697/79, dienos. [17]

56. Pirmąjį kartą buvo importuota 1992 m. balandžio 9 dieną. Nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo šios dienos, 1995 m. vasario 27 d., muitinė pranešė *Molenbergnatie* apie privalomą sumokėti muitą. Belgijos vyriausybės teigimu, muitinė įtraukė pinigų sumą į apskaitą 1995 m. kovo 7 d., vis dar nepasibaigus trejų metų laikotarpiui. Vėliau, 1995 m. rugsėjo 29 d., t. y. pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo pirmojo importo dienos, tačiau nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo likusių importo atvejų dienos, muitinė išsiuntė pranešimą dėl išieškojimo.

14 — Muitinės kodekso 220 straipsnio 1 dalis, Reglamento Nr. 1854/89 5 straipsnis.

15 — Muitinės kodekso 221 straipsnio 1 dalis, Reglamento Nr. 1854/89 6 straipsnio 1 dalis.

16 — Muitinės kodekso 221 straipsnio 3 dalis.

17 — Reglamento Nr. 1697/79 2 straipsnio 1 dalies antroji pastraipa.

Reglamentas Nr. 1697/79

57. Komisija, mananti, kad į klausimą turi būti atsakyta remiantis Reglamentu Nr. 1697/79, nurodo Teisingumo Teismo nutartį *Antero* [18]: „(Reglamento Nr. 1697/79) 1 straipsnio 2 dalies c punkte ir 2 straipsnio 1 dalies antrojoje pastraipoje vartojamu terminu „įtraukimas į apskaitą" nurodomas administracinis aktas, kuriuo nustatoma importo ar eksporto muitų, kuriuos turi surinkti kompetentingos institucijos, suma, o ne muitinės atliekamas tokios pinigų sumos įregistravimas buhalterinėse knygose arba bet kuriose kitose joms lygiavertėse kompiuterinėse duomenų laikmenose. Toks įregistravimas nėra būtina išankstinė sąlyga norint pradėti išieškojimą išleidus prekes."

58. Galima pridurti, kad nutartyje *William Hinton & Sons* [19], kuri buvo nurodyta minėtoje nutartyje *Antero*, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad tam tikrais nagrinėtais tikslais įtraukimas į apskaitą yra oficialus aktas, kuris nebūtinai apima faktinį įtraukimą į buhalterines knygas, tačiau yra atliekamas prieš pateikiant pranešimą ar prieš pradedant išieškojimą, t. y. turi būti laikoma, jog jis atliekamas vėliausiai tą dieną, kurią apie pinigų sumą pranešama asmeniui, privalančiam ją sumokėti.

18 — 2002 m. liepos 8 d. Nutartis (C-203/01, nepaskelbta Rinkinyje); žr. OL C 274, 2002, p. 16.

19 — 2001 m. spalio 11 d. Nutartis (C-30/00, Rink. p. I-7511, 45 ir 46 punktai).

59. Taigi neatsižvelgiant į tai, ar pranešimas pateiktas 1995 m. vasario 27 d. laišku, ar 1995 m. rugsėjo 29 d. laišku, turi būti laikoma, kad įtraukimas į apskaitą Reglamento Nr. 1697/79 tikslais atliktas anksčiau.

60. Vis dėlto tuo atveju, jeigu Reglamentas Nr. 1697/79 iš tiesų taikomas ir jeigu, kaip teigia rašytinėse pastabose Belgijos vyriausybė, muito suma iš tikrųjų įtraukta į buhalterines knygas 1995 m. kovo 7 d., galimas paprastesnis klausimo, dėl kurio turi nuspręsti prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, nagrinėjimas.

61. Pagal Reglamentą Nr. 1697/79 laikotarpis, per kurį turi būti pradedamas muitų išieškojimas, yra „trejų metų laikotarpis nuo pradinės iš asmens, privalančio sumokėti muitus, pareikalautos sumos įtraukimo į apskaitą dienos arba, jeigu suma nebuvo įtraukta į apskaitą, nuo skolos muitinei, susijusios su tam tikromis prekėmis, atsiradimo dienos".

62. Atsižvelgiant į tai, neabejotina, kad 1995 m. rugsėjo 29 d. pranešimas, kurio teisėtumo kitais atžvilgiais *Molenbergnatie* neginčija, buvo išsiųstas po to, kai 1995 m. kovo 7 d. – jeigu ši data gali būti įrodyta – t. y. nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo visų importo atvejų, suma fiziškai buvo įtraukta į apskaitą, ir nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo tokio įtraukimo į apskaitą.

Muitinės kodeksas

63. Tačiau prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo antruoju klausimu prašoma išaiškinti ne tiek Reglamentą Nr. 1697/79, kiek Muitinės kodekso, kuris, mano nuomone, yra taikytinas šiuo atveju, 221 straipsnį.

64. Šiuo atveju laikotarpis yra ne treji metai nuo įtraukimo į apskaitą dienos, o treji metai nuo skolos muitinei atsiradimo dienos, t. y. nuo importo dienos [20]. Todėl kyla klausimas, ar 1995 m. vasario 27 d. laiškas gali būti laikomas teisėtu pranešimu, atsižvelgiant į tai, jog jis akivaizdžiai buvo pateiktas anksčiau, nei skola muitinei įtraukta į apskaitą, o Muitinės kodekso nuostatos reikalauja, kad skola muitinei būtų įtraukta į apskaitą anksčiau nei pateikiamas pranešimas.

65. Nutartyse *Antero* ir *Hinton* buvo remiamasi Reglamentui Nr. 1697/79 būdinga „įtraukimo į apskaitą" samprata, pagal kurią „įtraukimas į apskaitą" yra oficialus aktas, kuriuo tinkamai nustatoma pinigų suma, kuri turi būti surinkta, ir kuris logiškai turi būti vertinamas kaip atliktas anksčiau nei pateikiamas pranešimas apie šią pinigų sumą.

66. Vis dėlto Muitinės kodekso 217 straipsnio 1 dalimi tas pats terminas apibrėžiamas kaip aktas, kuriuo muito sumą „(muitinė) įregistruoja <...> apskaitos registruose arba bet kuriose kitose jiems lygiavertėse duomenų laikmenose". Šis apibrėžimas akivaizdžiai kyla ne iš Reglamento Nr. 1697/79, o iš Reglamento Nr. 1854/89: „muitinės atliekamas <...> įregistravimas buhalterinėse knygose arba bet kuriose kitose vietoj jų naudojamose duomenų laikmenose".

67. Todėl Muitinės kodekso prasme neįmanoma įtraukimo į apskaitą vertinti kaip įvykusio kitu momentu nei faktinis įregistravimas atitinkamose duomenų laikmenose.

68. Pagal Muitinės kodekso 221 straipsnio 1 dalį apie muito sumą turi būti pranešama skolininkui „įtraukus muito sumą į apskaitą". Ši formuluotė, kurią patvirtina ir versijos kitomis kalbomis, gali reikšti tik tai, kad pranešimas pateikiamas po įtraukimo į apskaitą.

69. Aš nemanau, kad tokį aiškinimą keičia sprendimas *De Haan* [21], nurodytas nutartyje

20 — Tiksliau tariant, muitinės deklaracijos priėmimo dienos (žr. Muitinės kodekso 201 straipsnio 2 dalį).

21 — 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas (C-61/98, Rink. p. I-5003, 34 punktas).

Antero, ar sprendimas *Covita* [22], nurodytas sprendime *De Haan*. Šiuose sprendimuose konstatuota, jog Reglamento Nr. 1854/89 3 ir 5 straipsniuose įtvirtintų terminų nepaisymas neužkerta kelio išieškojimui išleidus prekes dėl to, kad šie senaties terminai yra svarbūs tik santykiuose tarp valstybių narių ir Bendrijos, nes jais siekiama užtikrinti, kad muitinės normas taikytų greitai ir vieningai.

70. Pirma, šiose bylose minimi terminai yra susiję su įtraukimu į apskaitą nepasibaigus nurodytam laikotarpiui nuo dienos, kai institucijos sužinojo apie skolą muitinei, o ne su pranešimo skolininkui pateikimu nepasibaigus nurodytam laikotarpiui nuo įtraukimo į apskaitą dienos. Antra, Muitinės kodekso 221 straipsnyje įtvirtinta nauja nuostata, turinti skirtingą struktūrą; ja įtraukimo į apskaitą apibrėžimas, kylantis iš Reglamento Nr. 1854/89, tiesiogiai susiejamas su terminu pranešimui skolininkui pateikti, kylančiu iš Reglamento Nr. 1697/79, ir ši nuostata negali būti suprantama kaip svarbi vien tik santykiuose tarp valstybių narių ir Bendrijos.

71. Todėl manau, kad atsakymas į prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo antrąjį klausimą turi būti toks: Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsniu reikalaujama, kad muito suma būtų įtraukta į apskaitą prieš tai, kai apie ją pranešama skolininkui.

22 — 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimas (C-370/96, Rink. p. I-7711, 36 ir 37 punktai).

72. Dėl šios priežasties nagrinėjamoje byloje 1995 m. vasario 27 d. laiškas buvo išsiųstas nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo visų importo atvejų, tačiau prieš jį išsiunčiant skola muitinei nebuvo įtraukta į apskaitą, kaip reikalaujama. 1995 m. rugsėjo 29 d. laiškas buvo išsiųstas nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo visų, išskyrus pirmąjį, importo atvejų, ir prieš jį išsiunčiant skola muitinei buvo įtraukta į apskaitą, kaip reikalaujama, jeigu institucijos gali įrodyti, kad skola muitinei iš tikrųjų buvo įtraukta į apskaitą 1995 m. kovo 7 dieną.

3 klausimas: Teisinės pranešimo pateikimo pasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo skolos muitinei atsiradimo dienos pasekmės

73. Muitinės kodekso 221 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad paprastai [23] pranešimas skolininkui negali būti pateikiamas praėjus daugiau nei trejiems metams nuo skolos muitinei atsiradimo dienos, šiuo atveju nuo importo dienos. Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas klausia, kokios yra pranešimo pateikimo pasibaigus šiam laikotarpiui pasekmės, tiksliau tariant, ar skola išnyksta, ar tik yra neišieškotina.

74. Pirmąjį kartą buvo importuota 1992 m. balandžio 9 dieną. Remiantis atsakymais, kuriuos aš siūlau į pirmuosius du klausimus, negali būti laikoma, kad teisėtas pranešimas

23 — Žr. 77 punktą.

pateiktas nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo šios dienos, tačiau kitais atvejais problema nekyla, jeigu institucijos gali įrodyti, kad skola muitinei įtraukta į apskaitą 1995 m. kovo 7 dieną. Tačiau jeigu būtų konstatuota, kad taikomas Reglamentas Nr. 1697/79, senaties termino pagal šį reglamentą buvo laikytasi visais atvejais (žr. 57–62 punktus).

75. *Molenbergnatie*, Belgija ir Komisija sutaria, kad trejų metų laikotarpio pasibaigimo pasekmė — ne skolos išnykimas, o tai, kad skola nebegali būti išieškota. Manau, kad ši išvada yra teisinga.

76. Kaip pažymi Belgija, ši išvada išplaukia iš Teisingumo Teismo sprendimo *SPKR* [24]. Sprendime *Conserchimica* [25] Teisingumo Teismas atitinkančią Reglamento Nr. 1697/79 normą taip pat nagrinėjo kaip „veiksmus ribojančią normą“. Be to, kaip buvo pažymėta visose trijose rašytinėse pastabose, Muitinės kodekso 233 ir 234 straipsniai išvardija išsamų sąrašą atvejų, kuriems esant skola muitinei gali išnykti. Tarp jų nėra senaties termino, įtvirtinto 221 straipsnio 3 dalyje, pasibaigimo.

77. Be to, reikia turėti omenyje, kad ir pagal 221 straipsnio 3 dalį esant tam tikroms sąlygoms pranešimas gali būti pateikiamas pasibaigus trejų metų laikotarpiui, jeigu priežastis, dėl kurios institucijos negalėjo apskaičiuoti privalomos sumokėti pinigų sumos, buvo baudžiamoji veika. Ir pagal šiuo metu galiojančią šios nuostatos redakciją [26] šis laikotarpis sustabdomas per visą laikotarpį, kol skundas dėl muitinės sprendimo nagrinėjamas teisme. Taigi trejų metų laikotarpio pasibaigimas ne visais atvejais yra kliūtis pradėti išieškojimą, ir šis veiksnys patvirtina, kad skola tokiu būdu neišnyksta.

78. Todėl atsakymas į prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo trečiąjį klausimą turi būti toks, kad jeigu apie mokėtiną muito sumą skolininkui nepranešama nepasibaigus trejų metų laikotarpiui, nurodytam Bendrijos muitinės kodekso 221 straipsnio 3 dalyje, skola muitinei neišnyksta, tačiau, išskyrus specialiai šiame straipsnyje nustatytus atvejus, nebegalima pradėti jos išieškoti.

4 klausimas: Pranešimo forma

79. Prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas ketvirtuoju klausimu iš

24 — 2002 m. lapkričio 14 d. Sprendimas (C-112/01, Rink. p. I-10655, ypač jo 30–32 punktai).

25 — Nurodytas 9 išnašoje; 20 punktas.

26 — Žr. 3 išnašą.

esmės klausia, ar valstybės narės privalo apibrėžti „atitinkamas procedūras“, pagal kurias skolininkui turi būti pateikiamas pranešimas apie muito sumą, ir, jeigu neprivalo, ar pranešimu skolininkui apie muito sumą gali būti laikomas bet kuris skolininkui išsiųstas dokumentas, kuriame nurodyta muito suma, net jeigu šiame dokumente nėra nurodytas Muitinės kodekso 221 straipsnis ar kad jis yra pranešimas skolininkui apie privalomą sumokėti pinigų sumą.

80. Šis klausimas yra svarbus pagrindinei bylai tik tuo atveju, jeigu pranešimas pateiktas nepasibaigus atitinkamam trejų metų laikotarpiui ir visais kitais atžvilgiais yra teisėtas.

81. Jau nurodžiau [27], kad jeigu, kaip aš manau, taikomas Muitinės kodeksas, 1995 m. vasario 27 d. laiškas buvo išsiųstas nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo visų importo atvejų, tačiau prieš jį išsiunčiant skola muitinei nebuvo įtraukta į apskaitą, kaip reikalaujama, o 1995 m. rugsėjo 29 d. laiškas buvo išsiųstas nepasibaigus trejų metų laikotarpiui nuo visų, išskyrus pirmąjį, importo atvejų, ir prieš jį išsiunčiant skola muitinei buvo įtraukta į apskaitą, kaip reikalaujama, jeigu institucijos gali įrodyti, kad skola muitinei iš tikrųjų buvo įtraukta į apskaitą 1995 m. kovo 7 dieną. Tačiau jeigu turi būti taikomi ankstesni teisės aktai, „įtraukimas į apskaitą“, kaip apibrėžta Reglamente Nr. 1697/79, buvo atliktas prieš išsiunčiant abu laiškus.

27 — Žr. 72 punktą.

82. Muitinės kodekso 221 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad apie muito sumą skolininkui turi būti pranešama „taikant atitinkamas procedūras“. Reglamento Nr. 1854/89 6 straipsnio 1 dalies formuluotė šiek tiek skiriasi, tačiau skirtumai, priklausantys nuo versijų skirtingomis kalbomis, bet kuriuo atveju nėra esminiai. Reglamento Nr. 1697/79 2 straipsnio 2 dalis numatė, kad išieškojimas pradedamas „pranešant atitinkamam asmeniui apie importo ar eksporto muitų sumą, kurią jis privalo sumokėti“.

83. Šioje formuluotėje neįmanoma įžvelgti kokios nors valstybių narių pareigos apibrėžti kokią nors specialią pranešimo pateikimo formą ar procedūrą. Taip pat jokia speciali forma ar procedūra nėra nurodyta Bendrijos teisės aktuose.

84. Tačiau pagal Muitinės kodeksą ir Reglamentą Nr. 1854/89 procedūra turi būti „tinkama“.

85. *Molenbergnatie* ir Komisija pagrįstai teigia, kad bet kuriuo atveju siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir teisėtus lūkesčius, skolininkas turi turėti galimybę aiškiai nustatyti pranešimo pobūdį, pagrindus ir pasekmes, taip pat datą, kurią atsiranda pranešimo

pasekmės. Tačiau, kaip pažymi Komisija, šiuo atžvilgiu nesant jokių specialių normų, šių kriterijų atitikimą kaip fakto klausimą turi vertinti atitinkamas nacionalinis teismas.

86. Todėl atsakymas į prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo ketvirtąjį klausimą turi būti toks: valstybės narės neprivalo nurodyti pranešimo, kuriuo skolininkui pranešama apie muito sumą Muitinės kodekso 221 straipsnio tikslais, formos, tačiau šis pranešimas turi būti pateikiamas tokiu būdu, kad skolininkas turėtų galimybę aiškiai nustatyti pranešimo pobūdį, pagrindus ir pasekmes, o muito sumos atžvilgiu – pirmiausia įvykį, dėl kurio atsirado pareiga mokėti muitą, ir datą, kurią atsiranda pranešimo pasekmės.

Išvada

87. Todėl aš manau, kad Teisingumo Teismas į *Hof van Beroep te Antwerpen* pateiktus klausimus turėtų atsakyti taip:

1. Bendrijos muitinės kodekso 217–232 straipsniuose įtvirtintos procesinės taisyklės taikomos išieškant skolą muitinei, atsiradusią iki 1994 m. sausio 1 d., o materialinės teisės normos netaikomos faktinėms aplinkybėms, atsiradusioms iki jų įsigaliojimo.

2. Muitinės kodekso 221 straipsniu reikalaujama, kad muito suma būtų įtraukta į apskaitą prieš tai, kai apie ją pranešama skolininkui.

3. Jeigu apie mokėtiną muito sumą skolininkui nepranešama nepasibaigus trejų metų laikotarpiui, nurodytam Muitinės kodekso 221 straipsnio 3 dalyje, skola muitinei neišnyksta, tačiau, išskyrus specialiai šiame straipsnyje nustatytus atvejus, nebegalima pradėti jos išieškoti.

4. Valstybės narės neprivalo nurodyti pranešimo, kuriuo skolininkui pranešama apie muito sumą Muitinės kodekso 221 straipsnio tikslais, formos. Tačiau šis pranešimas turi būti pateikiamas tokiu būdu, kad skolininkas turėtų galimybę aiškiai nustatyti pranešimo pobūdį, pagrindus ir pasekmes, o muito sumos atžvilgiu – pirmiausia įvykį, dėl kurio atsirado pareiga mokėti muitą, ir datą, kada atsiranda jos pasekmės.